

tricontinental

INSTITUTUL PENTRU CERCETARE SOCIALĂ

VIITORUL

DOSARUL 100 / MAI 2026

Traducere din limba engleză
de Colectiva Urzica

José Venturelli (Chile), *Serigrafía* (Serigrafie), 1970,
tiraj 15/90. 260 x 430 mm.

În fiecare lună din ultimele o sută, echipa noastră de la Tricontinental: Institutul pentru cercetare socială a documentat, scris și proiectat câte un dosar. Aceste dosare – care acoperă subiecte de la istoria imperialismului și eliberării naționale, până la analize ale politicii economice, suveranității, războiului și ordinii mondiale în schimbare – au circulat în jurul lumii, traduse în multe limbi, de la engleză, hindusă și portugheză, la arabă, thailandeză și spaniolă.¹ Acesta este dosarul cu numărul 100, motiv pentru care ne-am hotărât să facem o pauză și să producem o analiză materialist-istorică a unui concept cheie din cadrul institutului nostru: viitorul.

Când institutul nostru a fost gândit în 2015, aveam trei linii de analiză principale în fața noastră:

1. O mai bună înțelegere a capitalismului contemporan și a naturii luptei de clasă care îi dă formă.
2. O mai bună înțelegere a ascensiunii a ceea ce noi numim extrema dreaptă de un anume fel.²
3. O mai bună înțelegere a viitorului sau ce urmează de acum înainte.

A treia linie de analiză a luat naștere dintr-o înțelegere materialistă a procesului istoric, care consideră prezentul nu ca pe o realitate eternă, ci ca pe ceva deschis la transformare. Cu alte cuvinte, prezentul poate fi modelat pentru a deveni un viitor de o altă natură. Sistemul capitalist în care existăm nu este permanent: el poate fi transformat într-un sistem socialist prin lupta de clasă și dezvoltarea forțelor de producție.

Aici, pentru prima oară, prezentăm o evaluare filosofică și politică a viitorului. Inspirându-ne din tradiția marxistă a eliberării naționale, afirmăm că acest viitor ar trebui să se numească nu doar *socialism*, adică obiectivul, ci de asemenea *speranță*, adică sensibilitatea necesară pentru un astfel de viitor.³

Ne bucurăm să știm că veți citi acest dosar așa cum le-ați citit pe celelalte nouăzeci și nouă și că îl veți disemina, dezbate și discuta colectiv în cercuri de lectură și alte spații ale studiului politic. Suntem mereu deschiși la reacțiile și părerile voastre.

Fiecare limbă din lume are un cuvânt pentru „viitor”, adică timpul care vine după prezent. De exemplu, în cele mai răspândite limbi ale lumii, așa se spune viitor:

engleză: *future*, timpul care nu a avut încă loc.

chineză mandarină: *wèilái* (未来), ceea ce nu a venit încă.

hindusă: *bhavishya* (भविष्य), ceea ce va fi sau va deveni.

spaniolă: *futuro*, timpul care încă va să vină.

franceză: *avenir*, ceea ce va veni.

arabă: *mustaqbal* (مستقبل), ceea ce trebuie înfruntat.

bengaleză: *bhavishya* (भविष्य), ceea ce va să fie sau să devină.

portugheză: *futuro*, timpul care încă va să vină.

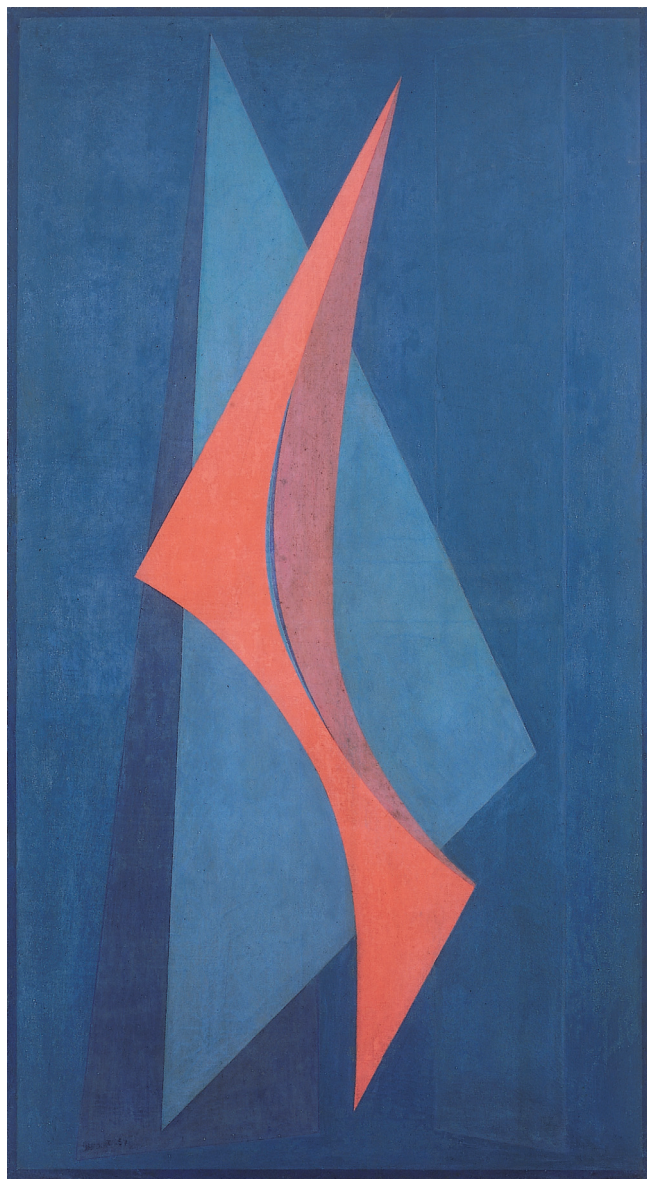
rusă: *budushchee* (будущее), ceea ce va fi.

urdu: *mustaqbil* (مستقبل), ceea ce trebuie întâlnit sau înfruntat.

Aceste cuvinte nu sugerează toate același lucru; ele reflectă orientări culturale diferite față de schimbare. Unele dintre ele se referă la calendarul gol, la ideea că există un mâine așa cum există un astăzi, în timp ce altele vorbesc despre întâlnirile care vor avea loc și trebuie înfruntate. Este important să ne dăm seama că, pe măsură ce citim și un text ca ăsta – scris într-o limbă, tradus în mai multe – cuvântul „viitor” are o serie de înțelesuri care nu pot fi transmise pe de-a-ntregul de la o limbă la alta. Cu toate că aceste cuvinte au orientări diferite față de ceea ce urmează, există întrebări pe care le putem pune în fiecare limbă vorbită în civilizația capitalistă: există oare viitorul sau trăim în ceea ce realismul capitalist ne asigură că e prezentul permanent?⁴ Există cu adevărat un mâine care ar putea fi altfel decât ziua de azi?

Astfel de întrebări sunt esențiale pentru momentul în care ne aflăm, când ne străduim să înțelegem catastrofa și apartheidul climatic, războiul permanent și genocidul nesfârșit, precum și dictatura capitalului financiar și normalizarea austerității.⁵ Deceniile de realism capitalist ne-au încetșosat conștiințele, împiedicându-ne să ne imaginăm altceva decât catastrofe globale.

Există oare viitorul? Bineînțeles că există. Luptăm să îl construim și îl construim chiar acum.

Emilio Pettoruti (Argentina), *Pájaro rojo* (Pasăre Roșie), 1959.
Ulei pe pânză, 116 x 63 cm.

Partea întâi: Desprinderea

În limba dominantă a puterii, viitorul e prezentat ca o extensie neutră a prezentului. Se măsoară în calendare, este proiectat în curbe de creștere și gestionat prin estimări. Din acest punct de vedere, viitorul nu este ceva pentru care trebuie luptat, ci ceva care trebuie *așteptat*. Sosește automat, ca următoarea filă a unui registru. Această înțelegere a viitorului este profund conservatoare. Pleacă de la presupunerea că structurile de exploatare, ierarhie și dominație care definesc prezentul vor fi doar optimizate, nu răsturnate. O astfel de viziune asupra viitorului este reprodusă de toate instituțiile majore ale societății capitaliste, precum: presa, școlile, universitățile, grupurile de experți și fundațiile filantropice, care insistă asupra unor slogane despre schimbare, lipsite de conținut, dar de fapt propovăduiesc că „nu există alternativă” la sistemul capitalist care ne strangulează.

Din punctul nostru de vedere, viitorul nu este o dată din calendar. Este o separare. O desprindere de ordinea existentă, o transformare structurală a relațiilor sociale, a puterii politice și a posibilităților omenești. Când vorbim astfel despre viitor nu ne complăcem într-o fantezie ci revendicăm o dimensiune a politicii care a fost suprimată intenționat: capacitatea de a ne imagina și de a construi o lume fundamental diferită de cea în care trăim, una pe care proiectele socialiste și de eliberare națională ale secolelor XX și XXI au încercat să o construiască și una pe care, chiar dacă în moduri inegale, au început să o realizeze. O astfel de viziune respinge ideile continuității gestionate (reformism) și ale descompunerii neplanificate (catastrofism). Clasa conducătoare produce o serie de false viitoruri: mituri despre antreprenoriat, capitalism verde și securitate militarizată, dar nimic care să aibă conținut emancipator.

Terenul pentru această idee despre viitor a fost dezvoltat de filosoful marxist Ernst Bloch cu conceptul său de „încă nu” (*Noch-Nicht*).⁶ Pentru Bloch, care se inspira direct din scrierile lui Marx, viitorul nu este un concept abstract amânat pentru mâine, ci o forță activă încorporată în prezent, luptându-se să se elibereze de constrângerile acestuia din urmă. Pentru Bloch, realitatea e neterminată, ceea ce l-a plasat în contradicție cu curentele filosofice care considerau lumea ca fiind închisă, completă și, deja, pe deplin explicată. El insistă că prezentul este pătruns de tendințe, dorințe și contradicții care arată dincolo de el. Conceptul de „încă-nu” nu este o utopie care plutește deasupra istoriei, ci un potențial latent care se găsește în condițiile materiale și în luptele colective. Acest „încă-nu” se presimte în visele luptelor anticoloniale care au fost exprimate programatic în comunicatul final al Conferinței din Bandung (1955), în declarația de la Belgrad a Summitului Mișcării de Nealinie (1961), în rezoluțiile Conferinței Tricontinentale (1966) și în declarația Noii Ordini Economice Mondiale, adoptată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite (1974). Poate, de asemenea, să fie întrezărit în procesele revoluționare inițiate de Revoluția din Octombrie (1917), Revoluția Vietnameză (1945), Revoluția Chineză (1949) și Revoluția Cubaneză (1959).⁷

În tradiția marxistă, viitorul nu este inevitabil. Acest punct de vedere se sprijină pe două afirmații materialiste care decurg din contradicțiile sistemului capitalist.

În primul rând, mișcarea actuală a istoriei dezvoltă forțele de producție și crește surplusul social. Dar, din cauză că aceste tendințe sunt limitate de proprietatea privată, ele adâncesc de asemenea inegalitatea și suferința socială a mării majorități. Este important să reținem că forțele de producție de astăzi nu se rezumă la fabrici și utilaje. Ele includ de asemenea, de exemplu, munca de îngrijire, infrastructurile digitale și lanțurile de aprovizionare globale, toate fiind organizate cu ajutorul muncii tot mai socializate. Este de asemenea esențial de menționat că sistemul capitalist dezvoltă aceste forțe, dar în același timp le sabotează potențialul, ținându-le în frâu prin proprietatea privată, platformele monopoliste uberizate, represiunea îndreptată împotriva sindicatelor, austeritate, militarizare și alte forme de control capitalist.

În al doilea rând, suferința socială inerentă capitalismului generează umilire și furie, care pot erupe spontan în revoltă. Dar astfel de lupte nu evoluează automat într-o direcție emancipatoare: ele sunt modelate de forțele politice fie în direcția socialismului, promovând revendicările concrete ale oamenilor, sau împotriva lui, distorsionând acele revendicări și asmuțind oamenii unii împotriva celorlalți prin intermediul unui plan toxic și antisocial.⁸ Ca urmare, viitorul nu este ceva ce *ni se întâmplă*, ci ceva ce trebuie să *construim*. Și îl putem construi doar desprinzându-ne de structurile care produc și reproduc suferința. Un astfel de punct de vedere rupe cu fatalismul și inevitabilitatea, și ne amintește că istoria este deschisă, iar prezentul conține posibilități nerealizate care pot fi activate prin luptă.

În această tradiție, speranța nu e optimism sau așteptări pasive, ci o *orientare militantă* înspre caracterul neterminat al lumii. Se desprinde din suferință, asuprire și deposedare, și din refuzul de a accepta suferința ca destin. Pentru mișcările din Sudul Global care ghidează munca institutului nostru, speranța nu a fost niciodată un lux. A fost modelată de o serie de mișcări și organizații conduse de țărani, muncitori și femei, care reprezintă eforturi colective de a duce mai departe cauza demnității.⁹ Aceste mișcări nu luptă pentru o versiune mai bună a prezentului, ci pentru o cu totul altă ordine socială. Viitorul lor nu e organizat în calendare, ci înrădăcinat în transformarea socială. Să sperî înseamnă să înțelegi că prezentul este intolerabil și nepermanent, iar condițiile exploatării și asupririi nu sunt nici naturale nici finale. Această speranță reprezintă un pericol pentru clasa conducătoare, pentru că este o forță materială care transformă conștiința, purtând oamenii de la a îndura prezentul la a acționa pentru viitor.

În această tradiție a rupturii, viitorul nu este o creație individuală: el are un caracter colectiv. Cultura capitalistă ne încurajează să ne imaginăm viitoruri personale – carieră, o locuință, siguranță personală și proiectul nesfârșit al „autoîmbunătățirii” – în timp ce anulează orizonturile colective. Această cultură e una a anxietății personale nu a responsabilității colective sau a transformării sociale. În capitalism, viitorul organizat după calendar este tratat ca ceva administrabil, ceva ce trebuie estimat, programat, evaluat, securizat și gestionat de instituții

care se prezintă ca fiind neutre. Deciziile lor sunt prezentate drept necesități tehnice și nu alegeri politice, drept chestiuni pe care experții, piețele, statele și aparatele de securitate trebuie să le reglementeze în numele nostru. Aceste instituții nu oferă un orizont emancipator, doar continuarea gestionată a catastrofei. Extrema dreaptă de un anume fel apare pe acest teren pentru a oferi un viitor *mitic* înrădăcinat în excludere, ierarhie și violență; este un simptom al inabilității capitalismului de a genera un viitor pozitiv.¹⁰ Viitorul nu poate fi construit de către această dreaptă extremă; el trebuie recuperat ca spațiu al suveranității populare. Nici catastrofa, nici emanciparea nu sunt inevitabile. Pe cea dintâi trebuie să o combatem, iar pentru cea din urmă trebuie să luptăm. Din punctul de vedere al desprinderii, sau al transformării structurale, instrumentul nu este progresul personal, ci forțele organizate capabile să înfrunte puterea înrădăcinată, precum partidele politice, sindicatele și mișcările sociale. În lipsa acestor forțe, „încă-nu” va rămâne doar un vis lipsit de o cale spre a fi împlinit. Speranța necesită structură, disciplină și perseverență.

Viitorul nu e ceva ce se află în afara istoriei omenеști. El se găsește deja în fragmentele, gesturile și luptele care prefigurează o altă lume. Acestea includ forme cooperative de muncă, practici de îngrijire, experimente de democrație populară și procesele neterminate și disputate de construcție socialistă în state precum China și Cuba.¹¹ Acestea nu sunt niște curiozități marginale; sunt anticipări ale unei altfel de logici sociale. Cartografierea lor nu înseamnă că le romantizăm, ci că le înțelegem semnificația și potențialul latent. Ele ne amintesc că lumea pe care încercăm să o construim nu este un orizont abstract, ci o posibilitate concretă. Sarcina marxiștilor nu este aceea de a prezice viitorul, ci de a se organiza pentru el. Pentru a rupe cu prezentul este nevoie de limpezime, curaj și disciplină colectivă. Viitorul poate sosi doar dacă forțăm o desprindere. Așadar, viitorul este un teren de luptă. Lupta pentru el ne cere să identificăm forțele care încearcă să-l anuleze.

Silvano Lora (Republica Dominicană), *Serigrafía* (Serigrafie), 1976, tiraj 18/60. 640 x 570 mm.

Inamicii viitorului

Viitorul nu este un orizont fără conținut care așteaptă să fie umplut cu aspirații omenești. El este planificat, structurat și limitat activ de forțe puternice care încearcă să reproducă relațiile de dominație existente. Inamicii viitorului nu sunt tendințe abstracte: sunt forțe concrete hotărâte să extindă ordinea prezentă în viitor.¹² În cele ce urmează, discutăm despre cei patru inamici principali ai viitorului: capitalul financiar, capitalul de platformă, extractivismul și militarismul. Aceste forțe nu doar apără relațiile sociale ale prezentului, ele încearcă să colonizeze viitorul în avans.

Capitalul financiar este în miezul acestei constelații. Din cauză că deține controlul asupra câștigurilor din colonialism și neocolonialism, prin fluxurile de investiții, magia speculației și puterea datoriei, capitalul financiar disciplinează statele și societățile, îngustând posibilitățile lor viitoruri.¹³ Agențiile de rating pentru credit, creditorii multilaterali și instituțiile financiare private, aflate în principal în Nordul Global, funcționează ca planificatori ai viitorului pentru clasa conducătoare din Nord, asigurându-se că ziua de mâine rămâne primitoare pentru acumularea de capital, mai degrabă decât pentru înflorirea omenirii. Dictatele Fondului Monetar Internațional (FMI), ale Băncii Mondiale, ale Organizației Mondiale a Comerțului și ale nenumărate altor instituții devin realitate materială pentru extrem de multe foste țări colonizate, azi copleșite de datorii.¹⁴

Capitalul de platformă. Monopolurile tehnologice capitaliste canalizează inovația și eficiența înspre extragerea de date, reorganizarea muncii și fragmentarea vieții sociale. Algoritmii gestionează timpul, atenția și dorința, în timp ce munca de platformă lipsește muncitorii de stabilitate și forță colectivă.¹⁵

Extractivismul. În pofida multiplelor dovezi științifice cu privire la catastrofa ecologică, conglomeratele petrolului, gazelor, cărbunelui, mineritului și agroindustrii continuă să modeleze sistemele energetice, piețele muncii și politicile de stat. Orizontul în cadrul căruia planifică este brutal de scurt: *extrage, profită, abandonează*. Criza climatică, de exemplu, nu este o lipsă de prevedere, ci rezultatul unor decizii

intenționate, luate de corporațiile capitaliste, care acceptă distrugerea planetară ca preț acceptabil pentru acumulare.¹⁶

Militarismul. Crizele produse și intensificate de sistemul capitalist: războaiele, strămutările și catastrofele climatice, nu sunt înfruntate cu soluții sociale și politice, ci cu o economie a războiului permanent care implementează soluții militare pentru probleme politice. În centrele imperiale, militarismul apare sub forma acumulării de arme, a regiurilor frontaliere, a supravegherii și normalizării urgenței. În Sudul Global, se prezintă ca agresiune imperialistă, război prin proxi, ocupație și devierea forțată a resurselor publice limitate către armate și infrasstructuri de securitate, mereu în beneficiul industriei armamentului. Militarismul retează orizonturile politice: urgențele justifică măsurile autoritare, înăbușe dezacordul și normalizează frica. Pentru părți mari ale omenirii, mai ales în Sudul Global, viitorul se prezintă nu ca promisiune, ci ca instabilitate permanentă, strămutare și moarte. Războiul devine un mecanism pentru gestionarea crizelor produse de capitalismul însuși.¹⁷

Acești inamici ai viitorului nu doar împiedică transformarea socială: ei produc activ un viitor care asigură privilegiu pentru puțini în timp ce îi condamnă pe cei mulți la extenuare, nesiguranță și disperare. Viitorul nu poate fi recuperat fără o înfruntare directă cu puterea lor.

Forțele sociale pregătite să realizeze desprinderea

Dat fiind că clasele împroprietărite insistă asupra prezentului permanent, viitorul poate fi recuperat doar prin lupta colectivă de masă. Forțele sociale capabile să declanșeze desprinderea de ordinea actuală sunt deja aici, chiar dacă sunt fragmentate, inegale și adeseori reduse la invizibilitate. Acestea includ muncitori atât din economia formală, cât și din cea informală, țărani și muncitori agricoli fără pământ, femei, tineret, comunități asuprite și ceea ce Marx numea „populația surplus”, cei excluși și marginalizați de ciclurile acumulării capitaliste, dar care rămân indispensabili acesteia ca armată industrială de rezervă și ca parte din forțele de reproducere socială.¹⁸

În pofida vorbăriei despre „postmarxism” și teorii mai noi despre subiecți politici fragmentați, clasa muncitoare, atât cea urbană cât și cea rurală, rămâne centrală, cu toate că compoziția sa, desigur, s-a schimbat. Diferite rapoarte ale Organizației Internaționale a Muncii și ale Băncii Mondiale sugerează că forța de muncă globală e de aproape patru miliarde de oameni (inclusiv cei care au loc de muncă și cei care caută activ loc de muncă). O defalcare aproximativă a tipurilor de muncă la nivel global pe sectoare largi arată după cum urmează:

1. Agricultură . . . . . 923 milioane
2. Industrie . . . . . 800 milioane
3. Servicii . . . . . 1,8 miliarde
4. Transport/logistică . . . . . 230 milioane
5. Muncitori de platformă . . . . . 154–435 milioane¹⁹

Muncitorii din industrie co-există cu cei din servicii, transport, depozite, îngrijire, livrare și platforme (sau uberizați). În cea mai mare parte a Sudului Global, munca informală nu este excepția, ci norma. Acești muncitori, fie că se găsesc în fabrici, pe câmp sau în depozite, se confruntă cu precaritate extremă, protecții legale șubrede sau inexistente, precum și cu riscul constant de a rămâne fără loc de muncă. Dar, chiar dacă densitatea sindicală e în scădere, acești muncitori au forță strategică: ei produc și transportă bunuri, muncesc pământul, coboară în mine, asigură îngrijire, construiesc orașe și mențin viața de zi cu zi. Luptele lor, de la greve în centrele de logistică, până la rebeliunile de masă ale muncitorilor fără pământ și la muncitoarele domestice care opresc munca, dezvăluie antagonismul permanent dintre capital și forța de muncă.

Luptele nu apar mereu în formă la fel de directă ca atunci când forța de muncă se organizează în mod conștient împotriva capitalului. Acestea apar adesea prin intermediul altor structuri de asigurare, precum patriarhatul și ierarhia socială (casta, rasa) sau sunt stimulate de experiențe generaționale și alte formațiuni sociale. De exemplu, mișcările femeilor au arătat cum sistemele economice se sprijină pe extenuarea corpurilor și epuizarea timpului, mai ales ale femeilor în general și ale femeilor de culoare, migrante și rasializate din clasa muncitoare în

particular. Tot așa, luptele pentru demnitate socială sunt refractate prin identități care nu sunt ele însele bazate pe clasă, dar care dezvăluie felul complex în care capitalismul reactivează vechile ierarhii pentru propriile strategii de acumulare: casta și rasa, de exemplu, sunt mobilizate de sistemul capitalist în serviciul acumulării, astfel că protestele pentru demnitate creează de asemenea baza pentru lupte socialiste. Populația surplus: migranții, șomerii, țăranii fără pământ și săracii din centrele urbane, sunt adeseori tratați ca fiind marginali din punct de vedere politic, însă ei trăiesc sistemul capitalist pe propria piele în forma sa cea mai brută. Luptele lor pentru locuire, servicii și demnitate sunt lupte pentru reproducerea vieții. Aceste numeroase lupte arată câtă energie e disponibilă în rândurile clasei muncitoare pentru a forma un bloc istoric împotriva capitalismului și a lupta pentru viitor.

Însă multe dintre protestele care ne zguduie orașele și satele iau forma unor mari mobilizări ce sunt adesea modelate de mici organizații sau alimentate de apeluri către indivizi prin intermediul rețelelor sociale. Capitalul profită de pe urma diviziunilor: formal versus informal, urban versus rural, bărbat versus femeie și disident sexual, cetățean versus migrant.²⁰ Astăzi, structura de clasă și organizarea socială fragmentată pun probleme mari organizării politice și unității principale de acțiune. Există multe exemple pentru felul în care această furie mobilizată este capturată de forțele reacționare sau cum se risipește în disperare. O desprindere ne cere să construim unitatea fără a șterge diferențele, creând proiecte politice care pot articula interese și orizonturi comune. Fără o astfel de organizare, forțele sociale rămân reactive. Cu ea, ele devin agenți ai istoriei capabili să devină stăpâni pe propriul viitor. Adevărata problemă organizatorică pentru stânga din toate colțurile lumii este cum să construiască platforme subiective de luptă din condițiile obiective ale suferinței și supraviețuirii cu care se confruntă oamenii.

Timpul

Capitalismul impune societăților o înțelegere proprie a timpului, una care reflectă urgența fără direcție, viteza fără obiectiv, criza fără rezoluție. Viața socială este cuprinsă de un simț frenetic, care tulbură capacitatea noastră de a controla cum ne decurge ziua și creează dezordine care ne mănâncă din timpul de odihnă. Fără odihnă, nu prea ai timpul necesar să-ți construiești comunitatea (cu toate că șubrezirea politicilor sociale la nivel de stat le-a obligat pe femeile din clasa muncitoare să construiască platforme pentru reproducere socială care au fost vitale datorită rolului pe care l-au avut în atât de multe mișcări de protest ale clasei muncitoare în epoca noastră). Dacă nu ai timp, nu poți construi forță organizatorică în locurile de muncă, în cartiere și în comunități.

Contradicțiile capitalismului generează lupte spontane, care sunt adesea declanșate de salarii mici și condiții proaste de muncă, dar de asemenea de condițiile reproducerii sociale, precum accesul la apă, spațiu public, precum și hrană și combustibil la prețuri abordabile. Astfel de lupte se bazează uneori pe rețele sociale și relații create în timp, dar pot apărea și în urma deteriorării rapide a condițiilor de muncă și de viață care generează propriul lor sentiment de masă. Aceste revolte spontane, chiar dacă sunt adeseori eroice, nu sunt suficiente; ele pot perturba prezentul chiar și în lipsa organizării disciplinate, dar arareori remodelează viitorul. Exemplele principalelor revoluții sunt exemple de activitate revoluționară rezilientă, de-a lungul unor perioade lungi de timp, care au pregătit prin luptă comunitățile pentru marile avânturi ce au întors lumea pe dos. Luptele spontane reflectă furie și nemulțumiri reale. Ele pot umple străzile, pot da speranță și chiar răsturna guverne. Dar istoria (precum Egipt în 2011) ne arată că fără continuitate și forță organizatorică aceste momente sunt vulnerabile la represiune, co-optare și epuizare. Clasele împrăștiate înțeleg timpul din punct de vedere strategic. Ele plănuiesc, adeseori pe decenii înainte. Mișcărilor care operează numai în vecinătatea imediată a protestelor abandonează terenul de lungă durată în mâinile inamicilor lor.

Organizarea

Ca să construim dincolo de momentul imediat avem nevoie de organizare, care poate lua multe forme: de la mișcări sociale amorfe, la partide leniniste care adoptă centralismul democratic. Dezbateră între aceste două forme nu face subiectul acestui dosar. Argumentul nostru aici este despre cât de importantă e organizarea politică, în multiplele ei forme, ca vehicul prin care timpul este structurat în scopuri emancipatoare. Partidele, fronturile, sindicatele, organizațiile țăranilor, asociațiile femeilor și mișcările de tineret joacă fiecare un rol distinct, dar interconectat. Partidele de tip leninist pot articula programe pe termen lung și pot lupta pentru putere în stat. Organizațiile de masă pot ancora luptele în cotidian și oferi comunităților continuitate. Fronturile pot oferi unitate diferitelor forțe fără a cere uniformitate ideologică. Organizarea permite clasei muncitoare fragmentate și hărțuite să socializeze timpul pe care îl are la dispoziție și să construiască o societate care le-a fost furată.

Disciplină

Avantajul unui partid leninist este locul central care i se acordă disciplinei în acea tradiție. Disciplina nu înseamnă supunere sau rigiditate birocratică, chiar dacă adeseori ea poate să colapseze, din lene, în aceste forme. Ea înseamnă formarea de cadre care sunt educate politic și înțeleg necesitatea formei partidului, procedurile colective necesare pentru a construi o înțelegere politică comună sau un program, structurile esențiale de conducere reprezentativă în cadrul partidului și un angajament absolut față de obiective, strategii și forme de răspundere comune. Disciplina le permite organizațiilor să-și conserve energia, să învețe din experiență și să reziste momentelor de criză. Ea transformă revolta în proiect.

Ceea ce numim noii intelectuali sunt centrali acestei operațiuni. Ei sunt convingătorii permanenți ai unui proiect politic, care apar din rândurile clasei muncitoare, ale țăranimii și ale mișcărilor populare.²¹ Sarcina lor este să clarifice, să sintetizeze și să comunice, să traducă experiența trăită în strategie politică. Ei ajută mișcările nu numai să înțeleagă cu ce se luptă, dar și cum trebuie să arate viitorul.

Internaționalismul

Nicio desprindere de capitalism nu poate fi susținută doar în interiorul granițelor naționale. Capitalul se organizează internațional, prin sistemul financiar, comerț, blocuri militare, lanțuri de aprovizionare și instituții ideologice. Forțele care aspiră să construiască viitorul trebuie să facă la fel. Internaționalismul nu este o anexă morală sau un gest sentimental, ci o necesitate practică cu rădăcini în structura economiei mondiale și în condiția pe care cei asupriți o împart. Înseamnă construirea de legături între țări și lupte, învățarea din procesele revoluționare, apărarea suveranității împotriva imperialismului și coordonarea educației politice, a campaniilor și a formelor de solidaritate materială. Fără internaționalism, victoriile rămân izolate și vulnerabile. Cu internaționalism, luptele locale, naționale și regionale încep să aibă amploarea necesară pentru a înfrunța sistemul global.

Viitorul nu poate fi cucerit într-o singură clipă. El trebuie construit cu răbdare, în mod colectiv și conștient. Timpul creează spațiul necesar pentru luptă, organizarea îi dă formă, disciplina îi dă trăinicie și internaționalismul îi dă amploare. Împotriva viitorului de exploatare și excludere pe care îl plănuiește clasa conducătoare, aceste instrumente le permit celor asupriți să-și plănuiască propriul viitor: unul bazat pe demnitate, egalitate și viața însăși.

Alfredo Plank, Ignacio Colombres, Carlos Sessano,
Juan Manuel Sánchez și Nani Capurro (Argentina),
Che (serie colectivă), 1968. Ulei pe pânză
195 x 150 cm fiecare.

Partea a doua: Construind viitorul

Ce trebuie să construim care să ia locul prezentului? Viitorul nu poate rămâne doar o chestiune de luptă, organizare și disciplină; trebuie de asemenea să ia o formă materială, instituțională și internațională. Ceea ce înseamnă că va trebui să ne confruntăm cu chestiunea proprietății, a planificării, a suveranității și a formelor de coordonare care pot susține o altă ordine socială.â

Proprietatea publică și planificarea

Chestiunea viitorului e inseparabilă de chestiunea proprietății și a coordonării. În capitalism, proprietatea privată asupra mijloacelor de producție acordă unei clase mici puterea de a hotărî ce se produce, cum se produce și pentru cine se produce. Această putere nu este exercitată în interesul societății în întregul ei, ci conform imperativelor profitului, competiției și acumulării pe termen scurt. Rezultatul este o contradicție adâncă: forțele productive au ajuns profund socializate în timp ce controlul asupra lor rămâne strict privat. În ziua de astăzi, munca este deja colectivă și internațională, dar baza tehnologică și surplusurile economice ale acestui efort colectiv sunt însușite de o minoritate. Orice discuție serioasă cu privire la un viitor socialist trebuie, așadar, să se confrunte cu această contradicție, transformând relațiile de proprietate.

Proprietatea publică nu este doar o rearanjare legală a bunurilor, din mâini private către stat. Statul însuși este un teren al luptei de clasă și trebuie revendicat ca unealtă pentru a îndruma direcția dezvoltării. Atunci când sectoare strategice, precum: energia, transportul, finanțele, pământul, comunicarea și industria grea, sunt în proprietate publică,

societatea câștigă capacitatea de a redirecționa producția și inovarea către nevoi colective, în locul acumulării private. Capitalismul alocă în mod sistematic greșit resursele, supraproducând consum de lux și industrii destructive și subproducând îngrijire, educație, sănătate și locuire. Proprietatea publică creează baza materială pentru reorientarea producției către reproducerea socială, investiții pe termen lung și prosperitate colectivă.

Argumentul în favoarea proprietății publice este de asemenea legat de tehnologie. În cazul proprietății private, dezvoltarea tehnologică este subordonată profitabilității, monopolurilor de proprietate intelectuală și disciplinei muncii. Inovația se concentrează pe reducerea costurilor, supraveghere, militarizare și îngrădirea cunoașterii și nu pe reducerea duratei muncii socialmente necesare sau pe ameliorarea bunăstării colective. Controlul democratic asupra forțelor de producție permite ca tehnologia să fie folosită pentru binele social: pentru a scurta ziua de muncă, a genera locuri de muncă, a extinde serviciile publice, a augmenta capacitățile omenești și a reduce distrugerea mediului. Aceleași sisteme digitale și logistice pe care capitalismul le folosește pentru a intensifica exploatarea conțin în ele potențialul pentru producție și distribuție rațională și umană.

Ideologia capitalistă prezintă planificarea ca inerent autoritară și ineficientă, în timp ce prezintă piața ca pe un mecanism de coordonare neutru și democratic. Capitalismul este deja foarte planificat, dar e planificat în interesul capitaliștilor. Corporațiile multinaționale, instituțiile financiare și alianțele militare efectuează planificare internă, proiecții pe termen lung și coordonare strategică la scară amplă. Piața nu înlocuiește planificarea: ea fragmentează procesul decizional social, maschează responsabilitatea și supune viața colectivă logicii înguste a acumulării. Prețurile transmit semnale doar după ce daunele sociale și ecologice au avut deja loc. Piețele recompensează profitabilitatea pe termen scurt, nu raționalitatea pe termen lung.

Planificarea socialistă nu înseamnă control birocratic izolat de viața populară: înseamnă coordonarea conștientă, democratică a muncii sociale de-a lungul timpului. Planificarea este o armă temporală împotriva miopiei capitaliste. Ea permite societății să-și fixeze priorități

colective, precum: decarbonizarea, diversificarea industrială, suveranitatea alimentară și îngrijirea universală, și să mobilizeze resursele în conformitate cu ele. Ea permite de asemenea echilibrarea nevoilor regionale, sectoriale și sociale, în loc să abandoneze dezvoltarea în mâinile rezultatelor inegale și distructive ale competiției de piață. Planificarea este modul în care societatea poate acționa în baza faptului că viitorul nu e automat, ci trebuie produs în mod conștient.

Un aspect crucial este faptul că planificarea nu neagă democrația; dimpotrivă, are nevoie ca ea să fie extinsă. Pentru ca planificarea să fie emancipatoare, ea trebuie să se bazeze pe participare populară, control muncitoresc și organizații de masă capabile să articuleze nevoile sociale. Socializarea muncii în capitalism necesită deja coordonare în cadrul unor rețele vaste; socialismul dorește ca această coordonare să fie transparentă, responsabilă și orientată către dezvoltarea umană. Atunci când muncitorii, comunitățile și instituțiile publice participă la fixarea obiectivelor și monitorizarea rezultatelor, planificarea devine un proces de învățare colectivă în loc de impunere tehnocratică. Printr-un astfel de proces, surplusul social poate fi direcționat în mod conștient către educație, sănătate, locuire, cultură și restaurare ecologică.²²

Către un nou internaționalism

În urma celui de Al Doilea Război Mondial, ascensiunea unui bloc socialist puternic și valuri succesive de decolonizare au pus bazele unui internaționalism înrădăcinat în respingerea imperialismului și a neocolonialismului. A fost o perioadă marcată de încercarea de a construi noi modele economice și sociale, precum și o nouă arhitectură globală.²³

Internaționalismul s-a prăbușit sub criza datoriilor, asaltul neoliberalismului și căderea Uniunii Sovietice și a blocului socialist. I-a luat locul falsa globalizare impusă de FMI: deschiderea piețelor, retragerea statului din sectoarele productive, înlăturarea controalelor asupra capitalului, predarea resurselor și coordonarea academică și culturală, o erodare cuprinzătoare a suveranității.

La decenii de la căderea Uniunii Sovietice, apar condițiile obiective pentru ascensiunea unui nou internaționalism. Nordul Global trece

printr-o criză profundă marcată de dezindustrializarea și erodarea capacității productive, chiar în timp ce China și țările Sudului Global devin motoare ale economiei globale. Ascensiunea BRICS, a Organizației de Cooperare de la Shanghai și a altor forumuri bilaterale reflectă aceste condiții obiective în schimbare.

Însă Nordul Global păstrează controlul asupra arhitecturii globale. ONU și agențiile sale au fost făcute inutile de SUA și aliații săi, așa cum demonstrează asalturile lor intensificate în toată lumea, de la Gaza, Venezuela și Cuba la Republica Democratică Congo și Iran. FMI și Banca Mondială continuă tirania ajustării structurale. Cadrul pentru protejarea mediului nu s-a ridicat la înălțimea nevoilor omenirii. Pandemia a adus cu sine „apartheidul vaccinurilor.” Chiar mai rău, multe organizații multilaterale din Sudul Global sunt inerte sau infectate de logica neoliberalismului.

Dezbaterile din jurul noii arhitecturi globale s-au concentrat pe multipolaritate, care e limitată și limitează pentru că reproduce spiritul rivalității din timpul Războiului Rece. În loc de asta, noul internaționalism trebuie să fie caracterizat de multilateralism. Elementele cheie sunt recuperarea Națiunilor Unite și afirmarea Cartei ONU ca moștenire comună a popoarelor lumii. Atât Consiliul de Securitate cât și Adunarea Generală au nevoie de reforme, iar țările Sudului Global trebuie să lucreze la un plan comun pentru mai multe agenții ONU, de la Organizația Mondială a Sănătății și Convenția ONU cu privire la Schimbările Climatice, până la Conferința ONU pentru Comerț și Dezvoltare. Este nevoie urgentă de reînnoire a luptei intelectuale și politice pentru a încadra și a susține un program popular pentru fiecare dintre aceste organizații, care să reflecte aspirațiile Sudului Global.

Împreună cu un multilateralism reînnoit, forțele de stânga și patriotice trebuie să sprijine și să întărească organizațiile regionale care și-au pierdut direcția în ultimii treizeci de ani și, în cazurile în care asta nu e posibil, să ceară altele noi. Alianțele economice, sociale și politice care s-au format în America Latină în timpul Marelui Roz a anilor 2000 și începutului anilor 2010 rămân un model pentru ceea ce e posibil. În perioada actuală, Alianța Statelor din Sahel a capturat o dorință puternică din întreaga Africă pentru o mai mare integrare, împotriva-

în același timp logicii neocoloniale a ECOWAS (Comunitatea Economică a Statelor din Africa de Vest).²⁴ Procesul lansat de BRICS într-o serie întreagă de sectoare – de la finanțe la comerț și infrastructură până la știință, tehnologie, sănătate, educație, agricultură, cooperare în domeniul mediului și cercetare – oferă un alt model pentru astfel de organizații regionale.

Noul internaționalism începe cu apărarea suveranității, dar nu se încheie acolo. El trebuie de asemenea să încorporeze o viziune internaționalistă cu privire la un viitor bazat pe transformarea relațiilor sociale. Această viziune nu poate fi realizată într-o singură țară, nici nu poate fi promovată doar de state. Ea necesită mobilizarea mișcărilor din toată lumea pentru a transcende capitalismul. Socialiștii trebuie să construiască punți către viitor promovând, învățând și construind proiectele care au potențialul să schimbe echilibrul de forțe.

Dar niciun program, indiferent cât e el de necesar, nu se poate susține pe sine însuși fără o forță socială capabilă să îl ducă înainte și un orizont capabil să anime lupta. Dacă viitorul trebuie construit prin instituții, proprietate, planificare și coordonare internațională, atunci trebuie de asemenea trăit ca o sensibilitate politică. Acea sensibilitate este speranța.

Luis González Palma (Guatemala), *La Rosa (Trandafirul)*, 1991.
Gelatină de argint, viraj și culoare aplicată manual, 47 x 48.5 cm.

Partea a treia: Speranța

Astăzi, capitalismul trece printr-o criză de legitimitate, pe măsură ce ideile și valorile sale: individualismul, antreprenoriatul, consumerismul, nu mai oferă mobilitatea socială și prosperitatea materială îndelung promise de neoliberalism. În același timp, pe măsură ce blocul imperialist condus de SUA își vede puterea intrând în declin economic și politic, el se îndârjește în cele două zone unde acea putere rămâne în mare parte necontestată: producția culturală și puterea militară. Cu toate că se exprimă în moduri foarte diferite, ambele au același scop: să conserve prezentul și să anuleze viitorul. Prin agresiunea militară, blocul condus de SUA încearcă să disciplineze orice țară care refuză să se supună Consensului de la Washington și intereselor capitalului privat, blocând orice orizont politic care respinge subordonarea. Prin monopolul pe care îl deține asupra modurilor de producție culturală, încearcă nu doar să controleze informația, adică ce anume este acceptat ca adevăr, dar și să modeleze cultura și valorile maselor dominate. Făcând asta, îngustează orizontul a ceea ce îndrăznim să ne închipuim și, în cele din urmă, ce îndrăznim să sperăm. În absența speranței, clasa muncitoare este, deci, obligată să fie unul din noii subiecți politici: fie împinsă înspre pesimismul necruțător al extremei drepte și antrenată să privească cu dispreț însăși ideea unui altfel de viitor sau stăpânită de un defetism escapist care crede că viitorul e deja pierdut.

Două concepte chinezești despre „viitor” ajută la clarificarea mizei. ‘未来’ (wèilái), cuvântul pentru viitor sau, literal, „ceea ce nu a sosit încă”, este compus din două cuvinte: 未 (wèi) înseamnă „nu încă” sau „nu a” și 来 (lái) înseamnă „a veni” sau „a sosi.” Împreună, ele subliniază calitatea esențială a viitorului de a fi incomplet, iar atât pesimismul,

cât și speranța se organizează în jurul acestei diferențe: viitorul nu este predeterminat. Este o posibilitate și aici intervine acțiunea omenească.

În acest context, speranța devine un teren de luptă în bătălia ideilor și emoțiilor. De aceea, speranța trebuie să devină mai mult decât doar un sentiment, trebuie să fie o practică, una construită prin educație populară și cultură, ancorată în istorie și trăită activ în viețile noastre de zi cu zi.

Bătălia ideilor

Clasa conducătoare depune eforturi să ascundă relațiile de clasă și interesele de clasă comune, promovându-și valorile sale (individualism, cruzime și conservatorism). Această logică antrenează clasele dominate să respingă reflexiv forme de activitate politică ca fiind pierdere de vreme, nerealistice sau utopice și să trateze acțiunile colective ca fiind fie naive, fie periculoase. În astfel de condiții, nu ne putem aștepta ca speranța să apară individual. Ea trebuie construită ca practică ce redeschide orizonturile posibilităților și contestă „bunul simț” de zi cu zi al prezentului capitalist.

Ca urmare, speranța trebuie organizată prin practici politice concrete care redeschid orizontul posibilității. Pentru asta:

Stimulați imaginația politică. Forțele de stânga trebuie să facă viitorul inteligibil, construind forme alternative de muncă organizată și relații sociale. Speranța pentru viitor poate fi mobilizată atunci când este ancorată în acțiuni concrete care schimbă condițiile materiale ale oamenilor din prezent și când oamenii din clasa muncitoare se pot recunoaște pe sine ca protagoniști ai istoriei în loc de spectatori ai crizelor capitaliste.

Citiți ca să învățați, învățați ca să faceți. Ho Chi Minh a spus: „Poți să citești o mie de cărți, dar dacă nu aplici ceea ce citești ești doar un raft cu cărți”.²⁵ Cititul devine o practică a speranței când este legat de acțiune. Studiul trebuie să fie colectiv și orientat înspre problemele cu care oamenii se confruntă la locurile lor de muncă, în cartiere și în organizații. Scopul nu este acumularea de cunoștințe ci dezvoltarea unui limbaj, a unei analize și a unei încrederi comune care pot fi testate în practică.

Dezvoltați o contracultură populară. O contraideologie nu poate fi construită fără o contracultură. Asta înseamnă crearea unor forme de expresie culturală care rup blestemul individualismului și al pesimismului, care construiesc demnitate și fac solidaritatea atractivă în timp ce cinstesc cultura clasei muncitoare.

Comunicați viitorul. Stânga trebuie să își traducă programul în forme care pot fi exprimate didactic. Didactic nu înseamnă să le vorbim oamenilor de sus; înseamnă să fim strategici și să comunicăm limpede propuneri care sunt legate de experiențele oamenilor și predate prin exemple practice. Scopul este să trecem de la abstracție la orientare, astfel încât oamenii să poată înțelege ce se poate face, de către cine și cu ce resurse.²⁶

Întoarceți-vă la sursă. Salvați istoria și cultura revoluționară, precum și istoria și cultura în general. Istoria este o practică a speranței, pentru că desființează ideea că prezentul este etern. Întorcându-se la momentele de ruptură, de luptă colectivă și transformare, oamenii recuperează dovada că schimbarea este posibilă și învață cum a fost obținută. Istoria nu înseamnă nostalgie, este o școală a strategiei, sacrificiului și încrederii.²⁷

Deveniți convingători permanenți. Stânga trebuie să revendice toate spațiile colective pentru a disemina ideile clasei muncitoare. Trebuie să devină prezentă oriunde se adună oamenii, nu ca să țină prelegeri, ci ca forță organizatorică. „Noul intelectual” al lui Gramsci este un „constructor” și „organizator”, un „convingător permanent” cu rădăcini în viața practică, nu doar în elocvența ocazională.

Bătălia emoțiilor

Clasa conducătoare trebuie mereu să depună efort pentru a canaliza nemulțumirea larg răspândită care reprezintă răspunsul rațional la exploatarea și privațiunile necesare societății capitaliste. Nemulțumirea e periculoasă când devine organizată, când își cunoaște dușmanul și când răspunde prin solidaritate. Ca urmare, ea este mereu redirecționată de la lupta colectivă către frică, resentimente, cinism și resemnare. Astăzi, această luptă este intensificată de un peisaj al comunicării în care o

tână ră clasă muncitoare este risipită în spații virtuale care promovează individualismul, care sunt proiectate să îi captureze și să îi monetizeze atenția și să îi epuizeze capacitatea cognitivă, spații controlate de forțe ale extremei drepte.²⁸ În aceste spații, nemulțumirea este capturată și i se oferă o ușurare temporară prin participare afectivă efemeră. Rezultatul nu este dispariția nemulțumirii, ci gestionarea sa (lucrativă), fragmentând clasa muncitoare în spectatori izolați și antrenându-i să confunde reacția cu politica.

Pe acest teren, trebuie să transformăm furia și confuzia în limpezime, limpezimea în speranță și speranța în acțiune colectivă. Pentru asta, e nevoie de:

Alfabetizare media. Stânga trebuie să educe clasa muncitoare cu privire la infrastructura, obiectivele (intenționate și neintenționate) și economia politică a spațiilor și tehnologiilor virtuale. Asta înseamnă să facem vizibil spațiul dintre participare și putere – dintre a posta și a organiza – și să învățăm clasa muncitoare să recunoască cum clasa conducătoare se folosește de monopolul pe care-l are asupra spațiilor virtuale pentru a controla informația, a amplifica indignarea și a normaliza izolarea. Obiectivul nu este să ne retragem din spațiile virtuale, ci să dăm oamenilor instrumentele necesare pentru a le interpreta, a le folosi și a le recunoaște limitele.

Politică reală. În timp ce ne folosim de spațiile virtuale pentru educație și mobilizare, stânga trebuie să creeze căi spre participarea politică în care oamenii pot vedea realitatea transformării prezentului pentru a construi un viitor mai bun. În acest scop, este nevoie de momente organizate de interacțiune, nemediate de algoritmi, unde oamenii se pot întâlni, pot face schimb de idei, se pot organiza, lua decizii, executa sarcini colective și vedea rezultate. Scopul este de a trece de la interacțiuni efemere bazate pe interese înguste, la organizarea de lungă durată, bazată pe interese de clasă comune.

Contravalori. Stânga trebuie să dezvolte valori socialiste și trebuie să le modeleze prin acțiune politică. Asta înseamnă să facem din solidaritate, îngrijire, disciplină și tovarășie realități, nu doar slogane. Valorile devin credibile atunci când se reflectă în felul în care ne organizăm: cum ne comportăm unii cu alții, cum muncim împreună, cum

rezolvăm dezacordurile și cum ne raportăm la comunitățile în slujba cărora pretindem că suntem. Într-o cultură care promovează individualismul necruțător și pesimismul, a fi un exemplu de valori socialiste este în sine o strategie în bătaia emoțiilor: ne permite să întrezărim un alt fel de socialitate și ca urmare o imagine limpede a cum va arăta o societate viitoare, organizată în jurul altor valori.

Speranța ca practică

Dacă viitorul este 未来 (*wèilái*) – acel „încă-nu” care urmează să sosească – atunci speranța este sensibilitatea care păstrează acel „încă-nu” deschis, precum și practica care împiedică încătușarea lui de către pesimism, spectacol și resemnare. Clasa conducătoare depune eforturi pentru a transforma *wèilái* într-o închisoare, pentru a eterniza prezentul și pentru a transforma nemulțumirea capitalistă în cinism și cruzime. Împotriva lor, tradiția noastră insistă că speranța nu e optimism sau așteptări pasive, ci o orientare militantă spre caracterul neterminat al lumii, modelat de luptele pentru demnitate din tot Sudul Global. Este periculoasă tocmai pentru că este materială: trezește conștiințe și mișcă oamenii de la a îndura la a acționa.

De aceea, speranța are nevoie de structură, disciplină și organizație. Atunci când cultura și ideile unui popor împiedică reproducerea rațiunii capitaliste, ele pot deveni centrale și decisive, nu ca negare a materialismului, dar ca îndeplinire dialectică a sa. În acest sens, 大同 (*dàtóng*) – statul utopic caracterizat de „armonie universală” – nu e un ideal decorativ, ci un orizont care dă strategiei direcție, în timp ce 小康 (*xiǎokāng*, „societate destul de prosperă”) numește pașii concreți care permit oamenilor să se dezvolte cu resurse limitate, dar în condiții demne. Speranța devine reală atunci când transformă 将来 (*jiānglái*, „viitorul”), acel „pe punctul să sosească”, din promisiune în plan. Sarcina noastră nu este să visăm în abstract, ci să construim o utopie concretă, cu rădăcini în tendințe reale și întărită prin practică, până când „încă-nu” devine un viitor tangibil, construit în prezent.

Alfonso Soteno Fernández (Metepéc, Statul México, Mexic),
Árbol de la vida (Pomul Vieții), 1975.
Argilă arsă prin ardere liberă, pictată cu vopsea vinilică lăcuită , 6 m.

Note

- 1 Tricontinental: Institutul pentru cercetare socială, *Planul anti-feminist al extremei drepte din America Latină*, dosarul nr. 98, 3 martie 2026, <https://thetricontinental.org/dossier-agenda-right-against-women/>; Tricontinental: Institutul pentru cercetare socială, *Războiul împotriva săracilor: Narcotice, campesinos și capitalism*, dosarul nr. 97, 3 februarie 2026, <https://thetricontinental.org/dossier-war-on-the-poor/>; Tricontinental: Institutul pentru cercetare socială, *Imperialismul va fi învins inevitabil: Renașterea Spiritului Tricontinental*, dosarul nr. 95, 9 decembrie 2025, <https://thetricontinental.org/dossier-tricontinental-conference-60/>; Tricontinental: Institutul pentru cercetare socială, *Criza climatică este o criză capitalistă*, dosarul nr. 93, 14 octombrie 2025, <https://thetricontinental.org/dossier-environmental-crisis/>; Tricontinental: Institutul pentru cercetare socială, *Cum arată lumea din punctul de vedere al Tricontinental*, dosarul nr. 90, 15 iulie 2025, <https://thetricontinental.org/dossier-tricontinental-anniversary-global-south-sovereignty/>; Tricontinental: Institutul pentru cercetare socială, *Hiper-imperialism: Un periculos nou stadiu decadent*, Contemporary Dilemmas nr. 4, 23 ianuarie 2024, <https://thetricontinental.org/studies-on-contemporary-dilemmas-4-hyper-imperialism/>.
- 2 Tricontinental: Institutul pentru cercetare socială, „Zece teze despre extrema dreaptă de un anume fel: Al treizeci și treilea buletin (2024)”, 15 august 2024, <https://thetricontinental.org/newsletterissue/ten-theses-on-the-far-right-of-a-special-type/>.

- 3 Tricontinental: Institutul pentru cercetare socială, *Zori: Marxismul și eliberarea națională*, dosarul nr. 37, 8 februarie 2021, <https://thetricontinental.org/dossier-37-marxism-and-national-liberation/>.
- 4 Mark Fisher, *Realismul capitalist: Nu există alternativă?* (Winchester: Zero Books, 2009).
- 5 Tricontinental: Institutul pentru cercetare socială, *Criza climatică este o criză capitalistă*; Tricontinental: Institutul pentru cercetare socială, *Lupta de clasă și catastrofa climatică în Sahel*, dosarul nr. 99, aprilie 2026, <https://thetricontinental.org/dossier-class-struggle-climate-sahel/>; Tricontinental: Institutul pentru cercetare socială, *Tocmeala faustiană a Africii cu Fondul Monetar Internațional*, dosarul nr. 88, 13 mai 2025, <https://thetricontinental.org/dossier-faustian-bargain-imf-africa/>.
- 6 Ernst Bloch, *Principiul speranței*, Volumul 1 (Cambridge: MIT Press, 1986) și *Spiritul utopiei* (Palo Alto: Stanford University Press, 2000).
- 7 Tricontinental: Institutul pentru cercetare socială, *Spiritul Bandungului*, dosarul nr. 87, 8 aprilie 2025, <https://thetricontinental.org/dossier-the-bandung-spirit/>; Tricontinental: Institutul pentru cercetare socială, *Imperialismul va fi învins inevitabil*; Tricontinental: Institutul pentru cercetare socială, *A 80a aniversare a victoriei în Războiul Mondial Antifascist – Să înțelegem cine a salvat omenirea: O istorie restaurativă*, Contemporary Dilemmas nr. 5, 12 noiembrie 2025, <https://thetricontinental.org/the-80th-anniversary-of-the-victory-in-the-world-anti-fascist-war/>.
- 8 Tricontinental: Institutul pentru cercetare socială, *Falsul concept al populismului și provocările cu care se confruntă stânga: O analiză conjuncturală a politicii în Atlanticul de Nord*, dosarul nr. 83, 17 decembrie 2024, <https://thetricontinental.org/the-false-concept-of-populism-and-the-challenges-facing-the-left-north-atlantic/>.
- 9 Tricontinental: Institutul pentru cercetare socială, *Război imperialist și rezistență feministă în Sudul Global*, dosarul nr. 86, 5 martie 2025, <https://thetricontinental.org/dossier-imperialist->

- war-and-feminist-resistance-in-the-global-south/; Tricontinental: Institutul pentru cercetare socială, *Organizarea politică a Mișcării Muncitorilor Fără Pământ (MST)*, dosarul nr. 75, 16 aprilie 2024, <https://thetricontinental.org/dossier-75-landless-workers-movement-brazil/>.
- 10 Tricontinental: Institutul pentru cercetare socială, „Zece teze despre extrema dreaptă de un anume fel”.
- 11 Tricontinental: Institutul pentru cercetare socială, *În slujba poporului: Eradicarea sărăciei extreme în China*, Studies on Socialist Construction nr. 1, <https://thetricontinental.org/studies-1-socialist-construction/>; Tricontinental: Institutul pentru cercetare socială, *Arta revoluției va fi internaționalistă*, dosarul nr. 15, <https://thetricontinental.org/the-art-of-the-revolution-will-be-internationalist/>.
- 12 Tricontinental: Institutul pentru cercetare socială, „Zece teze despre extrema dreaptă de un anume fel”.
- 13 Tricontinental: Institutul pentru cercetare socială, *Cum neoliberalismul s-a folosit de „corupție” pentru a privatiza viața din Africa*, dosarul nr. 82, 24 noiembrie 2024, <https://thetricontinental.org/dossier-how-neoliberalism-has-wielded-corruption-to-privatise-africa/>.
- 14 Tricontinental: Institutul pentru cercetare socială, *Viața sau datoria: Chingile neocolonialismului și căutările Africii după alternative*, dosarul nr. 63, 9 iunie 2023, <https://thetricontinental.org/pan-africa/dossier-63-african-debt-crisis/>.
- 15 Tricontinental: Institutul pentru cercetare socială, *Big Tech și provocările actuale cu care se confruntă lupta de clasă*, dosarul nr. 46, 1 noiembrie 2021, <https://thetricontinental.org/dossier-46-big-tech/>.
- 16 Tricontinental: Institutul pentru cercetare socială, *Congolezii luptă pentru propria bogăție*, dosarul nr. 77, 25 iunie 2024, <https://thetricontinental.org/dossier-77-the-congolese-fight-for-their-own-wealth/>; Tricontinental: Institutul pentru cercetare socială, *Criza climatică este o criză capitalistă*.

- 17 Tricontinental: Institutul pentru cercetare socială, *NATO: Cea mai periculoasă organizație de pe pământ*, dosarul nr. 89, 10 iunie 2025, <https://thetricontinental.org/dossier-nato-the-most-dangerous-organisation/>; Tricontinental: Institutul pentru cercetare socială, *Hiper-imperialism*.
- 18 Karl Marx, *Capitalul: Critica economiei politice*, Volumul 1, Editura Politică, 1966.
- 19 Banca Mondială, „Forța de muncă, total”, Indicatorii dezvoltării globale, <https://data.worldbank.org/indicator/SL.TLF.TOTL.IN>; Organizația Internațională a Muncii, „Locuri de muncă în agricultură (% din totalul locurilor de muncă)”, „Locuri de muncă în industrie (% din totalul locurilor de muncă)”, și „Locuri de muncă în servicii (% din totalul locurilor de muncă)”, estimări ILOSTAT, <https://data.worldbank.org/indicator/SL.AGR.EMPL.ZS>, <https://data.worldbank.org/indicator/SL.IND.EMPL.ZS>, și <https://data.worldbank.org/indicator/SL.SRV.EMPL.ZS>; Datta, Namita; Rong, Chen; Singh, Sunamika; Stinshoff, Clara; Iacob, Nadina; Nigatu, Natnael Simachew; Nxumalo, Mpumelelo; și Klimaviciute, Luka, *Working Without Borders: The Promise and Peril of Online Gig Work*, Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare / Banca Mondială, 2023, <https://openknowledge.worldbank.org/entities/publication/ebc4a7e2-85c6-467b-8713-e2d77e954c6c?utm>.
- 20 Tricontinental: Institutul pentru cercetare socială, *Planul anti-feminist al extremei drepte din America Latină*.
- 21 Tricontinental: Institutul pentru cercetare socială, *Noul intelectual*, dosarul nr. 12, 11 februarie 2019, <https://thetricontinental.org/dossier-the-bandung-spirit/>; Tricontinental:
- 22 Tricontinental: Institutul pentru cercetare socială, *Către o nouă teorie a dezvoltării pentru Sudul Global*, dosarul nr. 84, 14 ianuarie 2025, <https://thetricontinental.org/dossier-imperialist-war-and-feminist-resistance-in-the-global-south/>; Tricontinental:
- 23 Tricontinental: Institutul pentru cercetare socială, *Imperialismul va fi învins inevitabil*; Tricontinental: Institutul pentru cercetare socială, *Spiritul Bandungului*.

- 24 Tricontinental: Institutul pentru cercetare socială, *Alianța Statelor din Sahel urmărește suveranitatea*, dosarul nr. 91, 12 august 2025, <https://thetricontinental.org/dossier-the-bandung-spirit/>; Tricontinental:
- 25 Ho Chi Minh, „Cum modificăm metodele de lucru”, în *Selected Works*, vol. 2 (Hanoi: Foreign Languages Publishing House, 1961), 496.
- 26 Tricontinental: Institutul pentru cercetare socială, *Nouă teorie a dezvoltării pentru Sudul Global*.
- 27 Tricontinental: Institutul pentru cercetare socială, „Cabral: Un revoluționar cu apartenență dublă: Al nouălea buletin pan-african (2024)”, 27 septembrie 2024, <https://thetricontinental.org/pan-africa/newsletterissue-cabral-centenary/>.
- 28 Julian Assange, *When Google Met Wikileaks* (New York: OR Books, 2014) și Franklin Foer, *World Without Mind: The Existential Threat of Big Tech* (New York: Penguin Press, 2017).

